

УДК 373.2

Курило Олександра Йосипівна,
Ісак Тетяна Юріївна
Мукачівський державний університет, педагогічний факультет
(м.Мукачеве, Україна)

КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

На сучасному етапі розвитку суспільства людство все більше уваги приділяє дошкільному періоду життя людини, зокрема, мовленнєвому розвитку, який є передумовою повноцінного існування особистості у світовому соціумі.

У цілісній та багатогранній освітній системі, згідно із сучасними програмами розвитку дитини, велику роль відіграє комунікативно-мовленнєва компетентність - унікальний комплекс індивідуальних особливостей, пов'язаних із мовленнєвою, комунікативною, інтелектуальною, емоційною, творчою сферами особистості [3, с. 6].

Мовлення не є вродженою здібністю, а розвивається в процесі онтогенезу паралельно з фізичним і розумовим розвитком дитини і служить показником її загального розвитку. Засвоєння дитиною рідної мови проходить у строгій закономірності і характеризується рисами, загальними для усіх дітей. Л.С.Виготський стверджував, що «дитина сприймає навколишній світ не тільки через зір та слух, але і через своє особисте мовлення, оскільки веде внутрішній монолог та зовнішній діалог». Як зазначав О.О. Леонтьєв, механізм мовленнєвої здатності формується на основі вроджених психофізіологічних особливостей людини та під впливом мовленнєвого спілкування. Лінгвістична здатність (здібність) — це сукупність мовленнєвих навичок та умінь, що сформувалися на основі повноцінних передумов їх розвитку [1].

Якщо дитина ізольована від повноцінного мовленнєвого спілкування в дошкільні роки, це негативно позначається на її подальшому розумовому і мовленнєвому розвитку, може ускладнити існування дитини в соціумі. Тому дуже важливо вивчати та розвивати комунікативно-мовленнєві навички та вміння з раннього віку. У процесі спілкування в ігровій діяльності дитина пізнає цілісність і різноманітність природного, предметного і соціального світу, що її оточує. Вона формує і розкриває власний внутрішній світ, свій образ «Я»; засвоює і створює культурні цінності, стає при цьому активним суб'єктом взаємодії.

Базовий компонент дошкільної освіти кінцевою метою мовленнєвого розвитку випускника дошкільного закладу визначає сформованість у нього комунікативної компетенції. Мовленнєвий розвиток дитини є головним інструментом, за допомогою якого вона встановлює контакт із довкіллям і завдяки якому відбувається соціалізація дитини. Водночас, як засвідчує практика, поширення комп'ютеризації, телебачення та інших технічних засобів, які стали доступними навіть дошкільникам як у сім'ї, так і в дошкільних закладах, обмежує безпосереднє спілкування малюків з іншими мовцями, внаслідок чого збагачується їхня пізнавальна сфера і водночас гальмується мовленнєва. Зазначимо, що мовленнєва компетенція є однією з провідних базисних

характеристик особистості, що формується на етапі дошкільного дитинства (А.М.Богущ, М.С. Вашуленко, Н.В. Гавриш, О.Л. Кононко, К.Л. Крутій та ін.).

Розглядаючи мовлення як феномен психічного розвитку особистості дошкільників, науковці пропонують нові ефективні шляхи для розвитку усіх компонентів мовленнєвих здібностей та радять дотримуватися конструктивістського підходу до розвитку мовлення. Зокрема, Т.О. Піроженко у навчально-методичному посібнику «Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника» подає характеристику комунікативно-мовленнєвій генезі дитини, в світлі якої мовлення дитини є «комплексною системоутворювальною характеристикою, яка проявляється через емоційні, когнітивні, лінгвістичні досягнення, які, у свою чергу, дають змогу відобразити цілісний підхід до оцінки розвитку самої дитини» [2, с. 4]. Авторка пропонує пошук педагогічної моделі, яка давала б можливість розвивати здібності малюків і допомагала реалізувати своє «Я» через організацію діяльності. Запропоновані технології мовленнєвого спілкування не розмежовують процес навчання за галузями знань (математика, природа, мова), а базуються на головному принципі – діяльнісному підході до розвитку особистості, при цьому спілкування не лише допомагає дитині брати, отримувати, набувати досвіду, а й створює умови для того, щоб реалізувати її індивідуальність у загальній справі, а також навчає дошкільника ділитися власним досвідом, приділяти увагу людям, шанувати їх тощо.

Т.О. Піроженко визначила завдання у сфері комунікативно-мовленнєвого розвитку дитини, які, у свою чергу, дають змогу зробити висновки про характер розвивальних впливів та стиль стосунків дорослих із дітьми. Головними завданнями, на думку науковця, є розвиток у малят всіх форм (емоційно-особистісного, ситуативно-ділового, позаситуативного) та засобів (невербальні, мовні) спілкування, розвиток та диференціація емоцій, що є основою ціннісних орієнтацій, пов'язаних із людиною та іншими суб'єктами спілкування, формування пізнавальної та дослідницької діяльності, творчого ставлення до різних форм діяльності та спілкування.

Комунікативно-мовленнєвий онтогенез значною мірою є базовою характеристикою розвитку особистості, оскільки об'ємно представляє (репрезентує) особистість у соціумі, дає можливість побачити зовнішній портрет соціальної та інтелектуальної активності дитини через внутрішню структуру свого змісту.

Список використаних джерел

1. Леонтьев А. А. Основы психолингвистики /А.А.Леонтьев. - М.: Смысл, 1997.
2. Піроженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника / Т. О. Піроженко. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 152 с.
3. Тур Л. В. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільників /Л.В.Тур. - Х.: ВГ «Основа», 2016. - 160 с.